

Frankfurt Notları 36: Doğu ve Batı Almanya'nın Birleşmesi ve Gecici Vergilerin Kalıcı Hale Getirilmesi

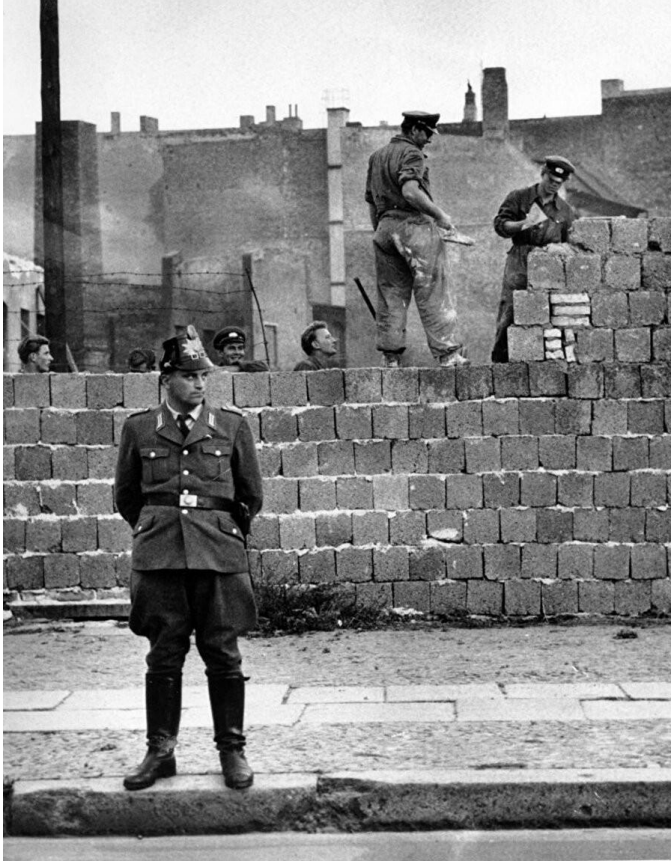
3 Ekim 1990'un Anlamı

Almanya'nın yakın tarihindeki en kritik dönüm noktalarından biri, 3 Ekim 1990'da Doğu ve Batı Almanya'nın yeniden birleşmesidir. Bu tarih yalnızca iki devletin tek çatı altında toplanması anlamına gelmemiş, aynı zamanda siyasi, ekonomik ve toplumsal açıdan uzun soluklu bir dönüşümün başlangıcını işaret etmiştir.

Soğuk Savaşın Kalbinde Almanya

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Almanya dört işgal bölgesine ayrılmıştır. ABD, İngiltere ve Fransa'nın oluşturduğu Batı blokunun birleşmesiyle 1949'da Federal Almanya Cumhuriyeti

(Batı Almanya) kurulmuştur. Sovyetler Birliği'nin denetimindeki doğu kısmı ise aynı yıl Alman Demokratik Cumhuriyeti (Doğu Almanya) adıyla sosyalist bir rejim altında örgütlenmiştir.

Berlin kenti de aynı şekilde ikiye bölünerek Soğuk Savaş'ın sembolü haline gelmiştir. 1950'lerin sonlarına doğru Doğu Almanya'dan Batı'ya yönelen yoğun göç, rejim açısından ciddi bir beka sorununa dönüşmüş; bu akışı durdurmak amacıyla 1961'de **Berlin Duvarı** inşa edilmiştir. **Duvar yalnızca fiziki bir bariyer değil, ideolojik kutuplaşmanın da en görünür simgesi olmuş ve yaklaşık 30 yıl boyunca milyonlarca insanın hayatını doğrudan etkilemiştir.**

Duvarın Yıkılışı ve Birleşme Süreci

1980'lerin sonunda Doğu Blokunda başlayan çözülme, ekonomik zorluklar ve artan toplumsal talepler Doğu Almanya'da büyük halk hareketlerine yol açmıştır. 9 Kasım 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla birleşmenin önü açılmıştır.

1 Temmuz 1990’da parasal ve ekonomik birlik sağlanmış; Doğu Markı yerini Alman Markı’na bırakmıştır. Aynı yıl imzalanan “İki Artı Dört Antlaşması” ile Almanya’nın dış politika ve güvenlik meseleleri çözüme kavuşmuştur. Nihayet **3 Ekim 1990**’da Doğu Almanya resmen Batı Almanya’ya katılmış ve Almanya tek bir devlet olarak yeniden doğmuştur. Bugün bu tarih, **Almanya Birlik Günü (Tag der Deutschen Einheit)** adıyla ülkenin en önemli resmî bayramı olarak kutlanmaktadır.

Ekonomik ve Sosyal Zorluklar

Siyasal birleşme kısa sürede gerçekleşmiş olsa da ekonomik bütünleşme çok daha karmaşık ve maliyetli bir süreç olmuştur. Doğu Almanya’nın altyapısı, üretim kapasitesi ve toplumsal hizmetleri Batı ile karşılaştırıldığında oldukça geri kalmıştı.

Bu eşitsizliği gidermek için **Solidarpakt I (1995–2004)** ve **Solidarpakt II (2005–2019)** çerçevesinde doğu eyaletlerine büyük miktarda kaynak aktarılmıştır. Ulaştırma, enerji, konut, eğitim ve işgücü piyasasına yönelik yatırımlar birleşmenin yükünü hafifletmeyi hedeflemiştir. Ancak tüm bu girişimler, devasa bir mali kaynak ihtiyacını da beraberinde getirmiştir.

Dayanışma Vergisinin Ortaya Çıkışı

Birleşmenin finansmanı için 1991’de yürürlüğe giren ve kamuoyunda “**Dayanışma Ek Vergisi**” olarak bilinen **Solidaritätszuschlag**, birleşme sonrası mali mimarının en karakteristik unsuru olmuştur. Temel Yasa’nın (Grundgesetz) 106. maddesi, federal hükümete “olağanüstü mali ihtiyaç” halinde ek vergi koyma yetkisi tanıyordu. Bu maddeye dayanılarak çıkarılan **Solidaritätszuschlaggesetz**, verginin hukuki temelini oluşturdu.

Vergi doğrudan yeni bir vergi türü değil, mevcut vergilerin üzerine eklenen bir “ek yüzde” idi.

Gelir vergisi ödeyen bireyler (çalışanlar, serbest meslek sahipleri)

Kurumlar vergisi ödeyen şirketler

Sermaye kazançlarından gelir elde edenler (temettü, faiz vb.)

hepsi bu yükümlülük kapsamına girdi.

Bu vergi,

1991–1992 yılları arasında ilk kez %7,5 oranında uygulandı. “Geçici” olduğu vurgulandı.

1993–1994 yılları arasında kaldırıldı. Ancak bütçe açığı büyüdükçe yeniden gündeme geldi.

1995–1997 yılları arasında yeniden %7,5 oranında uygulandı.

1998–2020 yılları arasında kalıcı hale getirildi, oran %5,5’e indirildi.

2021 Reformu ile, düşük ve orta gelirli mükelleflerin %90’ı muaf tutuldu. Yalnızca yüksek gelir grupları, kurumlar ve sermaye kazançları için %5,5 oranında devam etmektedir.

Gelirin Kullanım Alanları

Dayanışma Vergisi'nden elde edilen gelir yıllık ortalama **15–20 milyar avro** arasında seyretti. Bu kaynaklar özellikle:

Otoyol ve demiryolu projelerine,

Enerji şebekelerine,

Kentsel dönüşüm ve sosyal konut projelerine,

Eğitim kurumları ve üniversitelere,

İşgücü piyasası entegrasyon programlarına aktarılmıştır.

Böylece Doğu Almanya'nın altyapı açığı büyük ölçüde kapatılmış, yaşam standartlarında yakınsama sağlanmıştır. Ancak kişi başına gelir ve ekonomik performans bakımından farklar tamamen kapanmamıştır.

Eleştiriler ve Toplumsal Yansımalar: Geçici Verginin Kalıcı Hale Gelmesi

Verginin en tartışmalı yönü, “geçici” olarak başlatılmasına rağmen 30 yıl boyunca sürmesidir. Bu durum kamuoyunda sık sık “**geçici verginin kalıcı hale gelmesi**” ifadesiyle eleştirildi.

Batı Almanya'daki kesimler: “Doğu için fazladan ödüyoruz” diyerek uzun yıllar rahatsızlık dile getirirken,

Doğu Almanya'daki vatandaşlar ise, “Hâlâ ikinci sınıf muamelesi görüyoruz” diyerek eşitsizliğin tam kapanmadığını savunmuştur.

Dolayısıyla vergi, bir yandan dayanışmanın sembolü olurken, diğer yandan toplumsal gerilimlerin de yansıması haline gelmiştir.

Günümüzde Dayanışma Vergisi

2021 reformuyla çoğu vatandaş bu vergiden muaf tutulsa da yüksek gelir grupları, şirketler ve sermaye kazançları için uygulama devam etmektedir. Bu haliyle vergi, doğrudan Doğu Almanya'nın kalkınması için olmasa da federal bütçenin kalıcı bir gelir kaynağıdır.

Birlik, Dayanışma ve Yük Paylaşımı

Almanya'nın yeniden birleşmesi sadece siyasi bir süreç değil, aynı zamanda derin mali ve toplumsal sonuçları olan bir yeniden yapılanma hikâyesidir. Dayanışma Vergisi bu hikâyenin en belirgin mali aracı olarak tarihe geçmiştir.

Başlangıçta geçici bir çözüm olarak düşünülmüş,

Çok yıllık kalkınma programlarının omurgası haline gelmiş,

Bugün ise yüksek gelir grupları ve şirketler için kalıcı bir unsur olarak sürmektedir.

Doğu ve Batı arasındaki farklar tamamen kapanmamış olsa da altyapı ve yaşam standartlarında önemli bir yakınsama sağlanmıştır. Dolayısıyla **3 Ekim**, yalnızca Almanya'nın Birlik Günü değil, aynı zamanda dayanışmanın, yük paylaşımının ve toplumsal bütünleşmenin sembolü olarak hatırlanmalıdır.

Bir ek... bu uygulama sanılanın aksine bazı ülkelere özgü değildir...

Benzer şekilde, bazı ÷lkelerde olağanüstü dönemlerde belirli bir amaç için getirilen geçici vergilerin zamanla kalıcı hale gelmesi sıkça tartışılan bir konudur. Kamuoyunda bu durum çoğu zaman eleştirilse de, kamu maliyesi açısından bakıldığında söz konusu uygulamalar bütçe dengelerinin korunması, beklenmedik harcama kalemlerinin karşılanması ve uzun vadeli kalkınma projelerinin sürdürülebilmesi için zorunlu hale gelebilmektedir. Dolayısıyla “geçici” adıyla başlatılan birçok mali yükümlölük, toplumsal beklentiler ve ekonomik gerçekler arasında bir denge arayışının ürünü olarak kalıcı bir nitelik kazanabilmektedir.

Ve bu uygulama sanıldığının aksine sadece bazı ÷lkelere özgü değil pekçok ÷lkede başvurulan bir yöntem olabilmektedir.